

הלכות ברכות סימן נא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ד]

אפילו בשתיקה טוב לזהר לכתחילה שלא לשהות הרבה בינתיים [עיי' סימן ר"ו במ"א סק"ד ובחידושי רע"א שם³].

3) שם מבואר שמה שלכתחילה אין לשהות הרבה בשתיקה, היינו יותר מכדי דיבור.

[משנ"ב ס"ק ו]

ובין ישתבח ליוצר הלא אסור להפסיק⁴.

4) ולקמן (סי' נד ס"ק ה) כתב שהקליפות מבקשות למנוע את עליית התפילה, ועל ידי פסוקי דזמרה מכריתים אותן, וכששח חזרות בשביל העבירה הזאת.

[משנ"ב ס"ק ז]

ובשצריך להפסיק מפני איזה אנס⁵.

5) ולהפסיק לצרכי מצוה וצרכי רבים, כתב לקמן (סי' נד ס"ק ו-יג) שרק אם עומד בין ישתבח ליוצר אור' מותר להפסיק לצרכם. ודוקא קודם הקדיש, אבל אחרי הקדיש דינו כבין הפרקים של קריאת שמע ואסור להפסיק, ואחרי 'ברכו' דינו כאמצע הפרק של קריאת שמע.

ולצורך תפילה כשאי אפשר בענין אחר, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' כב) שמותר להפסיק, שאין אסור ההפסק מצד עצמו אלא משום ש'ברוך שאמר' ו'ישתבח' הן ברכות הסמוכות שאין להפסיק ביניהן [כמבואר לעיל ס"ק ו], ולכן מותר לדבר לצורך התפילה בין המזמורים.

[משנ"ב ס"ק ח]

בין שלא תזכר בנמצא⁶, אכל 'אמן' מותר לענות על כל ברכה ששומע⁷.

6) ואף שכתב הגר"א (סי' קכד ס"ה) שיש לכך מקור בגמרא (יומא לו, א): "תניא רבי אומר 'כי שם ה' אקרא אלו גודל' לאלוקינו", אמר להם משה לישראל, בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל", כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סוף סי' טז) שאין אמירתו חיוב אלא מנהג, וכל שכן שאסור לענות 'ברוך הוא' באמצע פסוקי דזמרה.

7) ובטעם הדבר שיותר קל הפסק בפסוקי דזמרה מאשר אחר יוצר אור', כתב החיי אדם (כלל ב סעיפים א-ב) שהתפילה נחלקת לארבעה חלקים שכל אחד גבוה מחבירו ולכן חלוקים זה מזה בענין ההפסקות: מברכת על נטילת ידים עד 'ברוך שאמר' הוא כנגד הגוף והעולם הזה [עולם העשיה], ולכן מותר להפסיק בין ברכה לברכה אפילו לדבר הרשות הנצרך קצת. ומ'ברוך שאמר' עד 'יוצר אור' הוא כנגד עולם הגלגלים והנפש, שהגלגלים והנפש תמיד מזמרים ומשבחים לכבודו יתברך, כמו שכתוב 'ברכי נפשי' ו'השמים מספרים', ולכן אסור להפסיק לדבר הרשות, ולכן נתקנו פסוקי דזמרה לעורר הקדושה ששם [בעולם הגלגלים והנפש], ומ'יוצר אור' עד שמונה עשרה הוא כנגד עולם המלאכים, ולכן אומרים 'יוצר משרתים', ואחרי שהתעוררה הקדושה בכל השלושה עולמות או מתפלל ועומד לפני העולם העליון שבו שכינת עזו, ולכן היא בחשאי כעומד לפני מלך.

והאם מחוייב לענות אמן אחר כל ברכה ששומע מאחר, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' מג) שאם אינו לומד ומתפלל חייב לענות אמן, אבל אם עניית האמן תגרום לו לבלבול באמצע התפילה, אינו חייב לענות. וראה להלן (בס"ק זה) לענין לענות קדיש וקדושה.

[משנ"ב שם]

וכן כל ברכת הודאה מותר לברך⁸, כמו "אשר יצר" לאחר עשיית צרכיו⁹ וכיוצא בזה, וכן לענות מודים דרבנן¹⁰ וכן לענות קריאת שמע עם הצבור, שצריך שיקרא עמהם פסוק ראשון קורא¹¹, ומכל-שכן דמותר להפסיק לקדיש¹² ולקדשה¹³ ול"ברכו"¹⁴.

8) וברכת רעמים, כתב החיי אדם (שם ס"ג) שמותר לברך אפילו באמצע המזמור, שהרי אם לא יברך תיכף, יפסיד ולא יברך עוד [ולקמן (סי' סו ס"ק יט) הסתפק המשנ"ב בקריאת שמע וברכותיה אם יפסיק לברכת רעמים, אך כאן משמע שיפסיק אפילו באמצע הפרק וכחיי אדם].

ובראש חודש כשהציבור התחילו לומר הלל והוא באמצע פסוקי דזמרה, כתב לקמן (סי' תכב ס"ק טז) שיאמר עמהם בלא ברכה ואין זה הפסק, כי לא גרע מהמזמורים שמוסיפים בשבת, ויוצא ידי הברכה בברכת 'ברוך שאמר' בתחילה וברכת 'ישתבח' בסוף. אולם בימים שגומרים בהם את ההלל לא יאמר הלל באמצע פסוקי דזמרה, כדי שלא יפסיד את הברכות.

9) ואם יצא לנכביו קודם 'ישתבח', כתב בבית הלל לקמן (סי' נג ס"ב ד"ה וקצת) שלאחר שיברך 'אשר יצר' נכון שיחזור לומר עוד פעם על כל פנים 'תהלה לדוד' כדי שיהיה לברכת 'ישתבח' על מה לחול, וראה מה שכתבנו שם.

10) ולענין אמירת 'מודים דרבנן' באמצע אמירת ברכות קריאת שמע, כתב לקמן (סי' סו ס"ק כ) שאומר רק את המילים 'מודים אנחנו לך', אך באמצע פסוקי דזמרה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' ח) שמשמע שאומר את כולו.

ואף אם עומד באמצע ברכת 'ברוך שאמר' או 'ישתבח', קודם שהתחיל את הברכה שבהם, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה רטו) שיאמר 'מודים' ואחר כך יחזור לומר עוד פעם 'ברוך שאמר' או 'ישתבח'.

11) ואף אם עומד באמצע 'ברוך שאמר' או 'ישתבח' [ועדיין לא התחיל את הברכה שבהם], כתב לקמן (סי' סה ס"ק יא) שיקרא 'שמע ישראל'.

ו'ברוך שם כבוד מלכותו' הנאמר לאחר הפסוק הראשון של 'שמע', כתבו בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יז אות ו) והגר"ח קניבסקי (שונה הלכות סי' סה ס"ט, ודעת נוטה הל' קריאת שמע תשובה מ-מא) שהוא בכלל פסוק ראשון, כמבואר במשנ"ב לקמן (סי' סא ס"ק לא) שגם הוא בכלל קבלת עול מלכות שמים, ושכן משמע לקמן (סי' סה ס"ק י).

וכשהקהל מגיעים ל'שמע ישראל' שבקרבנות הנאמרים קודם התפילה, כתב הגר"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו סי') שאינו צריך לומר עמהם, כי אין בכך קבלת עול מלכות שמים של הציבור. וראה מה שכתבנו לקמן סי' סה ס"ק יא.

12) ולהפסיק כדי לומר קדיש יתום, כתבו בשו"ת שאילת שלום (סי' מג) ובשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' מח) ובעובר אורח (לאדירת, סי' נג ס"ה) שיכול לאומרו, וכן משמע בכף החיים (סי' נג ס"ק יג). והאלף למגן (על המטה אפרים, דיני קדיש שער ד ס"ק ח) כתב שיאמרנו דוקא בין פרק לפרק או במקום שמסתיים הענין, מאידך, בשו"ת לבושי מרדכי (ח"א סי' קיב) כתב שאין לומר קדיש שלאחר 'עלינו' באמצע פסוקי דזמרה. ובשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' יד) כתב שבמקום שנוהגים שהאבל אומר את הקדיש שלאחר 'ישתבח', יכול לאומרו גם באמצע פסוקי דזמרה. וכשלא היה מנין קודם 'הודו' ולכן לא אמרו קדיש דרבנן, כתב בשו"ת רב פעלים (שם) המשך במילואים עמוד 12

עט באר הגולה

עט באר הגולה

בְּרִבַּת עֲצָמוֹ (וְעֵינָן לִקְמוֹן (ה) סִימָן רטו): ד *צָרִיךְ (ו) לְהֵדָר (ז) מְלֵחֶפְסִיק (ג) [א] (ח) בְּדַבּוּר מְשִׁיתָחִיל מְבֹרָךְ שְׁאֲמַר' עַד (ט) סוֹף שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה. *וְאִפְלוּ (י) לְעָרֵךְ מִצְוָה אֵין לְדַבֵּר בֵּין 'בְּרוּךְ שְׁאֲמַר (יא) לִ'שִׁתְּבַח' (ב"י בשם כל"ב) (וְעֵינָן לִקְמוֹן סִימָן נג נד): ה: ה' בֵּין הַמּוֹזְמִירִים הָאֵלּוּ שׁוֹאֵל (יב) מִפְּנֵי הַכְּבוֹד וּמַשִּׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, (יג) וּבִאֲמָצַע

שערי תשובה

ואמנם אחר ברכותיו, אבל אם סיס' לשמח עם הש"ץ עונה אמן, דהא תרבה הפוסקים ס"ל דעונה אמן אחר ברכת עצמו, ואף דאנן לא נהגין הכי מ"מ בכה"ג שפיר. וה"ה אם הסנן סיס' ברכה אחת והוא אמר ברכה אחרת מקר לענות אמן, ויהי אחריו חולק עליו ובמה דאין נראה למלך בין הברכות שוות לשאינן שוות והכל נראה כעונה אמן אחר ברכותיו ע"ש: (א) **דבור**. אבל מקר לענות אמן, מ"א. וצ"ח סו"ט ס' ומש"ש. כתב בתשובת מקור ברוך סימן א שראוי ללכת להמנהיג שקצת נהגין להפסיק כדי להביא הסתם לבהכ"ז בין ב"ש ליוצר הראין בם מנהג זה לפי לילך אחריו, וצ"ח בתשובת פני"ח ס' ה. ובשפיר להפסיק בין ב"ש לישמח ואמר קום ש"דבר אלו הפסוקים: ברוך ה' לעולם אמן ונאמן זה ויברך דודי, ובשפיר להתחיל במקום שפסק יאמר מ"בין אלו הפסוקים יהיה כמו ברכה לפניהם ולאחריהם. א"א אבדורס ב"ח ואחרונים. אסור לומר

פאָר הַלְכָּה

הפסוק בין הברכה להדבר, (ז) דפסוקי דמרה שבוך הוא ואמן שבוך
הוא יכעין זמרה ולא הוי הפסק. ואם שח דברים בטלים בין ברוך
שאמר להודו, אפשר דצריך לחזר ולברך משום הפסק, ואפלו מלה
אחת הוי הפסק [פמ"א]. ונראה לי שלפי זה אפלו בשתיקה טוב
לזמרה לכתחלה שלא לשהות הרבה בעיתים ועיין סימן ר"ו במ"א
סק"ד ובחידושי רע"א שם:] **ג (ה) סימן רט"ו.** דשם נתבאר
בהג"ה דמהגנו שלא לענות אמן: **ד (ו) לזהר.** דברך שאמר הוי
בברכה שלפני פסוקי דמרה וישמח הוי ברכה שלאחריה, ובין
לשמח ליוצר הלא אסור להפסיק⁴, בדלקמן בסיומן נד, ומיוצר
והלאה הוי ברכות קריאת שמע. פתב בתשובות מקור ברוך סימן א
שנראי לבשל המנהג שקצת נותנין להפסיק כדי להביא תחתן לבית-
הענסת בין ברוך שאמר ליוצר, ואין כח מנהג זה לפי אחריו,
ענין שם: **(ז) מלהפסיק.** בכל מקום שאסור להפסיק, (ח) אפלו
בלשון-הקדש אסור לדבר. ובשצריך להפסיק (י) מפני איהו אגס⁵ או
בקי האי גונא שצריך ה, צריך לומר קדם שיברך אלו הפסוקים:
"ברוך ה' לעולם אמן ואמן" וכו' עד "ויברך דויד", וכן שחזר
המנהג אחריו ושמח וזמרה וכו' אלו הפסוקים דהיינו וכו' ברכה

שער הציון

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הלכות פרכות סימן נא

הַמְזֻמָּר שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִרְאָה וּמַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד: ו' 'צָרִיךְ (יֵד) לְהַפְסִיק בֵּין 'אַלִּילִים' וּבֵין 'וַה' שְׁמַיִם (ד) עֲשֵׂה: ז' (טו) 'צָרִיךְ לִכְנֹן בְּפִסּוּק 'פּוֹתֵחַ אֶת יָדְךָ', וְאִם לֹא כִּנּוֹן צָרִיךְ לַחְזֹר וּלְאָמְרוֹ (טו) פַּעַם (ס) אֲחִירָת: הִגָּה וְאוֹמְרִים פִּסּוּק 'אַנְחֵנוּ נִכְבֵּד יְה' אַחֵר 'מִתְּהֵלָה לְדוֹד' (טוֹר וּכְלִיבוֹ), וְכִפְּלִין פִּסּוּק 'כֹּל הַנְּשָׁמָה תִּהְלֵל יְה' לִפִּי שֶׁהוּא סוֹף פִּסּוּקֵי דְזֻמָּנָה (טוֹר) וְכֵן פִּסּוּק ה' זִמְלָה (יז) לְעֵלֶם (י) וְעַד (אֲבוֹדֵרָה), כְּשֶׁמִּגְבִּיעַ לִ'עֲשֶׂה (ה) אֲלֵהֵינוּ מוֹדִים אֲנֵחֵנוּ לָךְ' אוֹ לִפִּסּוּק 'כֹּל קוֹמָה לִפְנֵי תִשְׁתַּחֲוֶה' אֵין לִשְׁחֹת וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת שֶׁם כְּדִלְקָמֵן סִימֵן קִיג (הר"י ס"פ אֵין עוֹמְדִין וְר' יִרְיָהוּם נָתִיב י"א), וְנִהְיָ לַעֲמֹד (יח) כְּשֶׁאוֹמְרִים 'כְּרוּךְ שְׁאֵמֵר' (י) [ז] (יט) 'וְנִכְבֵּד דּוֹיד' וְ'יִשְׁתַּבַּח': ח "אֵין אוֹמְרִים הַזְמִירוֹת (ס) (כ) בְּמִרוּצָה כִּי אִם בְּנֶחֱת: ט "מְזֻמָּר לְתוֹדָה' יֵשׁ לְאָמְרָה בְּגִינָה, שְׁכָל הַשִּׁירוֹת עֲתִידוֹת לִבְטֹל חוּץ מִ'מְזֻמָּר לְתוֹדָה': הִגָּה וְאֵין אוֹמְרִים 'מְזֻמָּר לְתוֹדָה' (כא) בְּשִׁבְתָּ (ט) [ט] יוֹסֵט־טוֹב, (טוֹר) אוֹ בִּימֵי פֶסַח, שְׁאֵין תוֹדָה קְרִיבָה בָּהֶם (כב) מִשּׁוּם חֲמִץ, וְלֹא (י) בְּעֶרֶב פֶּסַח: וְעֵין לְקָמֵן סִימֵן תַּכְט; וְלֹא בְּעֶרֶב יוֹסֵט־פֶּפֶר; וְעֵין לְקָמֵן סִימֵן תַּרד; וְכֵן נִהְיָ בְּמִדְיָנוֹת אֶלֶף (מִנְהִיגִים):

ר' שם ז' רבנו יונה
בשם הגאונים אהא
דברכות ד' ח ספר
ארחות חיים בשם
רבי נתן ט שם

פאר הייט

מַעֲמָדוֹת וַתַּחֲנוּת בַּסּוּקִי דְמִקְרָא אוֹ בִשְׁעָה שֶׁהִשְׁתַּחֲוֶה חֲזוֹר הַתְּפִלָּה: (ד) עֲשֵׂה.
וְכֵן לֹשׁ לְהַפְסִיק בֵּין כִּי כָל, דְּלֹשׁ פְּסִיק בֵּין כִּי כָל לֹכֵן הֵקֵף דְּגִוּשָׁה, וְכֵן הָעֲמִים
לְאֵלֵלִים, וְכֵן שְׁמִים לְעֲשֵׂה צָרִיר גִּיב לְהַפְסִיק שְׁלֹא תִּבְלַע הַמִּסִּים, שְׁלֹשׁ מֵאָ:
(ה) אַחֲרָה. אַעֲיֵג דְּהֵאֲדִינָנּוּ אֵין חֲזוֹרִין שְׁבִיל חֲסִידוֹן כְּנֻנָה כְּמִשׁ מִי קֹא, הֵבֵא
דְּאֵינוּ אֵלֹא פִסּוֹק א' חֲזוֹר דְּרִיכֵל לִכּוֹן: (ו) רַעַד. בְּסִפּוֹר נִגִיד וּמִצָּה בִּשְׁם הָאֲרִי
כֵּתב שִׁי"ל גִּיב תִּגְרוֹם פִּסּוֹק זֶה דְּהֵינּוּ שְׁנִים מֵעָרָא וְאַחַד תִּגְרוֹם, וְשִׁי"ל פִּסּוֹק
כִּי כֹא סוֹס פִּרְעֵה שְׁנֵם פִּסּוֹק זֶה מֵעַקֵּר שִׁירָה, וְעֵינִי וְנִתְּוֹרְדִים חֵלֵק א"ח
וְכֵן לֹשׁ עֲצֻמֵּי תִּמְאָרְתָּהּ הֵן כִּמְדוֹ הֵקֵף רִמְזִיהָ, עַם זֶה גִּלְתָּל עִירְמֵל דְּגִוּשָׁה,
זֶה מִתְּבַחֲמָה, וְזֶה בִּשְׁלֹא: (ז) וְיִבְרָךְ דְּרִיד. בְּרִיכָךְ דְּרִיד עֲמֵל דֵּם שִׁיאֵמֵר אַתָּה
נִים יִתֵּן לִגְבֹּא וְהֵאֱחָת יִתֵּן לִקְפָּה, מִשְׁנֵת־חֲסִידִים דֵּם דֵּם ע"ב. הֵמָּה מִתְּמִיהָ עַל
סִפְּ"ק דְּבִרְכּוֹת (יב, ב) כֹּל פֶּרֶשָׁה דִּלָּא פִּסְקָה מִשָּׁה בְּאוֹרִיתָא לֹא פִּסְקִינָן, ע"ש
קִאלוּ מִגֵּז מְעוֹת, ד"מ. וְכֵתב ד"י חֲסִיד, מִי שֶׁאֵינוּ קִלְקֵשׁ הֵיטֵב יִתְפַּחֵל בְּבִיתוֹ
דֵּם לְחֻדָּה בְּרָהּ וְיוֹצִיב מִשּׁוֹם דְּחִתִּיב בּוֹ הִרְעוּ לָהּ: כָּל הָאֲרָץ, כְּנַחֲ"ג: (י) בְּעֵינִים.
גִּיב כֵּתב וּמִתְּנַגְּגוּ לְאִמְרוֹ בְּע"פ וּבִחֲבָה דְּפִסּוֹח ע"ש, וּבִהֲגֻמֵּן כֵּתב שֵׁא"א אוֹתוֹ
קִגְשָׁשׁ תִּהְיֶה יִישׁ בְּטִיב' הֵינּוּ מִקְרִיבִין חֲזוֹרָה. כֵּתב בִּשְׁיִירִי כְּנַחֲ"ג: בְּקֻצֵּת מְקוֹמוֹת
שְׁבִיל וּמִתְּחַלְחֵל טוֹב לְהוֹדוֹת לָהּ: כְּמִשָּׁה שֶׁבִּי בִּשְׁם א"ח, אֲכָל אֵין חוֹשֵׁשִׁין לָזֶה
לְ"ל"ח דָּגִם בִּירֵט אֲמִירִים הַפְּסוֹק מִזְמוֹר שֶׁבִי לִיּוֹם הַשַּׁבָּת, וּכְפִי הַפְּחִי"ת

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

פסוקים אלו כלל, עין פס. וכתב בפע"ח שיש להפסיק בפסוק בין פסוקי יחי כבוד לתהלה לדרך אפילו בשבת, וגם פסוק והוא רחום יאמר, ואין לדלגו בשבת יום טוב, הלא כמ"ש שאלת יעקבין: [1] ויברך ה' ידיו. עבה"ט. וכתב בש"ע כפל טעמו באיזה ספרים וכתב וישי השמים וציל שמי השמים בלא רא"ו ע"ש: [2] ויר"ט. עבה"ט. וכתב בש"ע שהיה אהרן כתב בשם מר"ה סדק לומר מזהו לתורה מפקד, וכתב שזה לפי מפלגת פסוקי התמיד שאיבר מפקד, אך באמת לא ידעו כמ"ש סי' מה, גם כמאר בספר הפנתי שחור אכזרית שם מעמד ישוב וקצת מזהו לתורה משיב ע"ש:

קָלָל ב' ס' ח. כתב ב"י בשם א"ח: מי במכה מתנא הכף דגושה אָלל מי במכה דרמו כאָבן הכף דגושה ע"ש, ויש להפסיק בין במים ובין אדירים. ור"ל השריה הוא ה' האלהים ועד בכלל, ולכשיגיע לואתה מושל בכל יתן עֲזָקָה ג' פרוטות, מהנהג שנהגו ביום המילה שאומר המוהל וברות ומחלק קצת פסוקים, דהא אמר שמישב המכה: (ח) במרצוה. שלא ידלג שום מכה ולא יבליעם אֶלָּא יוציא מ' בחורף בנחת: (ט) וי"ט. לפי שאין מודה קרבה בהם. ויש מקומות שאמרים מ' שמו לא יוכלו לאֶכְלוּ ויִצְטָרְכוּ ויִצְרְפוּ, מה"ט א"א אותו בעיני"כ. ובשני"כ בעיט"ב לא יבט"כ. וכתב רש"י בתשובות ש' סד דפסות גזול הוא דהרי בזמן הזהנין שאמרים מ' שיר ליום השבת ב"ט מְדַלְּתִין מִמֶּנּוּ מִמֶּנּוּ שיר ליום ואין לשנות דגם וי"ט נקרא שבת דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת כ

מִשְׁנֵה בְּרִיָּה

"וַיִּכְרַךְ דָּוִד" עד "לְשֵׁם תַּפְאֲרָתָךְ", וּמִן "אַתָּה הוּא ה' לְכֹדֶךָ" עד "בְּמִים עֲדִים", וּמִן "וַיִּוְשַׁע" עד "ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד" (דה"ח): פָּסִיק בֵּין "כִּי כָל" לְכֹן הֵפֶךְ דְּגוּשָׁה, וּבֵין "הַעֲמִים" לְ"אֱלִילִים", (טו) צִירֶךְ לְכוּן. שְׁעָרָ (טז) מֵה שְׁקָבְנוּ לוֹמַר "תַּהֲלֶה לְדָוִד" הָיָה אֲשֶׁהוּא מְשִׁיחַ עַל בְּרִיתֹתָיו וּמִפְרָנְסָן: (טז) פָּעֵם אַחֲרָת. עַד סוֹף הַמְזֻמּוֹר פִּסְדָּר; וְאִם לֹא נִזְכַּר עַד שְׁקָבָר אֲמֹר מְזֻמּוֹרִים פִּתּוּחַ" עַד סוֹף הַמְזֻמּוֹר: (יז) לְעֹלָם וָעֶד. וּבִשְׁם הָאָרִי כְּתָבוּ תַּרְגוּם, וְשִׁישׁ לוֹמַר פִּסּוּק "כִּי בָא סוֹס פָּרְעָה", שְׁגַם פָּרְשָׁה זוּ כַּמְכָּה" (יח) תִּנְבְּאָה הֵפֶךְ דְּגוּשָׁה, אָבֵל "מִי כַּמְכָּה" קָמָא וְכֹן "כָּל דְּגוּשָׁה. "יִדְמֹו כְּאָבֹן" הֵפֶךְ דְּגוּשָׁה. יֵשׁ לְהַפְסִיק בֵּין "בְּמִים" וּבֵין "בְּשִׁמְחָה, וַיִּדְמָה בְּדַעְתּוֹ כְּאֵלוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲבָר בֵּים, וְהָאֹמֶר שָׁמַע בְּבִית־יוֹסֵף דְּבִשְׁבַת נִכּוֹן גַּם־כֵּן לַעֲמֹד כְּשֹׁאמְרִים הַפִּסִּיק "ה' בָּרַךְ עוֹד בִּשְׁם הָאָרִי", דְּקִשְׁצָבוֹר הָיוּ אוֹמְרִים "ה' מְלֹךְ וָגו'": הֵיָה (ט) שִׁיאֲמַר "אַתָּה הוּא ה' הָאֱלֹהִים". הָאָרִי וְ"ל' כְּשִׁאֲמַר "וְאַתָּה בָּרַךְ לֹא יִבְלִיעַ, אֲלֵא יוֹצִיא מִפִּי" (22) כְּאֵלוֹ מוֹנֶה מַעוֹת (23). וְכַתָּב רַבִּי דָּוִד עֵינֵי מַלְקָמָן סִימָן נב, וְאֶפְשָׁר דְּרוּצָה לוֹמַר שְׁמַחְמַת הַקָּר אֵינוֹ תוֹדָה קְרָבָה אֲזִי (24). יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁאֹמְרִים "מְזֻמּוֹר לְתוֹדָה" בְּרֹאשׁ־יְדִנּוּתֵינוּ אֵין הַמְנִיגָה לְאָמְרוֹ [פמ"ג]: (כב) מְשׁוּם חֲמִין. כִּי עַם יִבְּרִינֵי לְהִבְיָא תוֹדָה, שְׁמָא לֹא יוֹכְלוּ לְאָכְלוֹ עַד זְמַן אֲסוּר חֲמִין וְהָגַם־כֵּן לֹא בְּעֶרְב־יוֹם־כַּפּוּר, מִפְּנֵי שְׁמַמְעֵט זְמַן אֲכִילְתָם וּמִבְּיָאִם הַשְׂנִיכִים לִיחִיד לֹא יֵאמַר בְּעֶרְב־יוֹם־כַּפּוּרִים, דְּאֵין מִבְּיָאִין אוֹתָם בִּשְׁם תְּבוֹר"ש]. וְאוֹמְרִים "מְזֻמּוֹר לְתוֹדָה" גַּם בְּעֶרְב־תַּשְׁעָה כָּאֵב לוֹ שִׁיר לִיּוֹם הַשַּׁבָּת", דָּגַם יוֹם־טוֹב נִקְרָא שַׁבַּת [כב"ט]:

באור הלכה

בְּהוֹלָא לְהַחֲמִיר בְּזוֹה. וּמֵה שְׁכַתְבֵּתִי עוֹד דָּאם הַחֲזָן שְׁאֵלוּ מִמֶּנּוּ לְהַשְׁבִּיר, פְּשׁוּט :

ו' (יד) לְהַפְסִיק. מַעֲט. וְכֵן (טו) יֵשׁ לְהַפְסִיק בֵּין "כִּי" לְ"כֵל", דִּי
רַבִּין "שְׁמַם" לְ"עֶשֶׂה" צָרִיךְ גַּם בֵּין לְהַפְסִיק, שְׁלֹא תִבְלַע הַמִּים :
בְּכָל יוֹם הוּא בִּשְׂבִיל אוֹתוֹ פְּסוּק, שְׁמֹנִיר בּו שִׁבְחוּ שֶׁל הַקְדוּשָׁה
עַל בְּחֵי-אָדָם שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַלְבוּשׁ שְׁצִירָה לומר מִפְּסוּק "פּוֹתַח
אֲחֵרִים וְאֵין לוֹ שְׁהוּת לְחֹזֵר, מִכָּל מְקוֹם יֵאמֵר אַחֵר הַתְּפִלָּה מִפְּסוּי
שֵׁשׁ לומר גַּם-בֵּין תְּרוּגָם פְּסוּק זֶה, דִּהְיֵנו שְׁנַיִם יֵאמֹר מִקְרָא וְאִתּוֹ
מַעֲקֵר שִׁירָה וְנִבְשֵׁם הַגֵּר"א כְּתִבּוּ שְׁלֹא לומר "כִּי בָא גִּוְי". "מ
עֲצַמְתִּי תֵאמְרֶנָּה ה' מִי כְמוֹךָ" הִפָּךְ רַפְיָה. "עַם זֶה גָּאֵלְתָּ" הַיִּגְדִּיל
"אֲדִירִים", (יט) שֶׁהָאֲדִירִים קָאִי עַל מַצְרִים. וְיֵאמֹר שִׁירַת הַיָּם
בְּשִׁמְחָה מוֹחֲלִין לוֹ עֲנוּתוֹי⁽²⁰⁾ : (יח) כְּשִׁאוּמְרִים 'בְּרוּךְ שְׁאֲמֵר'
מִלֶּךְ ה' מִלֶּךְ גִּוְי", וְכֵן כְּתִב הַפְגֵּן-אֲכִרֶה בְּשֵׁם עֲמִק-הַבְּרִכָּה. וְ
עוֹמֵד עֲמִקָּן אֵף שֶׁהוּא לֹא הִגִּיעַ לְשֵׁם (יט) 'וַיִּבְרָךְ דָּוִיד'. עַד
מוֹשֵׁל בְּכָל" נִתֵּן צִדְקָה מַעֲמָד⁽²¹⁾ : ח (כ) בְּמִרוּצָה, שְׁלֹא יִדְלַג שׁוֹם
הַיְהוּדָה חֲסִיד : מִי שְׁאֵינו מְלַבֵּשׁ הַיִּטֵּב, יִתְפַּלֵּל בְּכִיתוֹ בַּחוּץ בְּנִחַת
יְכוֹל לִכְנוֹן גַּם בְּתַפְלַת י"ח כְּרָאוּי : ט (כא) בְּשִׁכְתָּ יוֹם-טוֹב. שֶׁא
הַשְׁנָה יוֹם-הַכְּפוּרִים מִשּׁוֹם דִּקְתִּיב בּו "הִרְיעוּ לָהּ" כֹּל הָאָרֶץ", וְ
הַתּוֹדָה הִי צְרִיכִין לְהֵבִיא עֲשָׂרָה לְחֵמֵי חֲמִץ : גַּם בְּעֶרְב-פֶּסַח לֹא
וַיִּצְטָרְכוּ לְשִׁרְפּוֹ, וְאִסּוּר לְגַרֵם לְקַדְשִׁים שִׁבְחוּאוּ לִידֵי שְׁרָפָה⁽²⁵⁾. וּמִשְׁע
לִידֵי פֶסוּל. וּמִשְׁעַם זֶה גַּם-בֵּין, הַבּוֹהֵג לומר בְּכָל יוֹם פְּרִשְׁת הַקְּרָבִנ
בְּעֶרְב יוֹם-הַכְּפוּרִים כְּמוֹ תּוֹדָה, זֹולַת פְּרִשְׁת עוֹלָה יְכוֹל לומר (כפ
וּבְתַשְׁעָה בָּאב [אַחֲרוֹנִים]. אִין לְדַלַּג בִּיּוֹם-טוֹב הַפֶּסַח "מ

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(טו) (ט"ז) [מגן־אברהם]: (טז) טור: (יז) מגן־אברהם וש"א: (יח) פרי־מגדים: (יט) זהר הקדוש: (כ) מגן־אברהם:

מילואים הלכות ברכות סימן מז המשך מעמוד קודם

(31) והישן בתחילת הלילה על דעת לקום ואחר כך לישון עוד פעם, שכתבנו לעיל (ס"ק כג) שנחלקו הפוסקים אם יברך ברכות התורה אחר השינה הראשונה, הורה הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' מז) בשם הא"א (בוטשאטש, סי"א) לענין מי שישן בתחילת הלילה בבגדיו, שלאחר השינה הראשונה יברך בריך רחמנא מלכא דעלמא דיהיב לנו אורייתא, ויכוון לצאת בה ידי חובה רק עד שינת הקבע של אותו הלילה [כדי שיוכל לברך בבוקר ברכת התורה בשם ומלכות] וילמד, ובבוקר לאחר שינת הקבע יברך ברכות התורה בשם ומלכות. וכעין זה כתב גם בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ז).

ודעת הגר"י אלישיב (שבות יצחק נר שבת פ"ב הע' כד) שלא יברך בנוסח בריך רחמנא וכו', שבמקום ספק ברכות יש אחרונים הסוברים שגם בלשון לע"ז עובר משום 'לא תשא'. אלא שדעתו שם (אות ה) שבאופן זה אינו בגדר ספק ברכה, אלא כהסוברים שודאי צריך לברך ברכת התורה אחר השינה שבתחילת הלילה [ראה לעיל ס"ק כג], ויכוון שהברכה תפטור רק עד שישן שוב בלילה, ואז בבוקר יחזור ויברך. עוד כתב שם (הע' מה) בשם הגר"י אלישיב, שלא ישתמש בעציה זו כשהושב להיות ניעור כל הלילה, דהיינו שאין לכוון בבוקר שקדם לכן שהברכה תפטור רק עד יום המחרת בבוקר. וראה עוד מה שכתבנו לקמן סי' תצד ס"ק א.

ללמוד, שכתב 'אם אפשר לו' ישמע ברכה מאחר, ומשמע שאם אין שם אחר יכול ללמוד, וכן הורה החזו"א (דינים והנהגות פ"א אות יב) שיכול להמשיך ללמוד, וכן כתב הגר"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה סי' צא אות א וסי' יח אות ח ובהליכות שלמה תפלה פ"י דבר הלכה אות ט) ואף שודאי חייב לברך אלא שהוא אנוס מלברך, וכן הורה הגר"י אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' ט, ופניני תפילה עמ' לח) וכן הורה הגר"ח מבריסק (אסופות הגר"ח ברכות סי' ד) שמותר לו ללמוד. מאידך, דעת הגר"צ"פ פראנק (הובא בשו"ת מנחת שלמה שם) שהברכה מעכבת, ואסור ללמוד בלי ברכות התורה, ולימודו נחשב כעבירה, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' עז אות ב). וראה מה שכתבנו לקמן סי' תצד ס"ק א.

[משנ"ב שם]

ואם היה יושן ביום שנת קבע על מטהו⁽³⁰⁾.

(30) ראה לעיל (ס"ק כג) שביארנו מה נחשב לשינת קבע. והגר"ח קניבסקי כתב (אשי ישראל פ"ו הע' עה ובשורת בסוף הספר תשובה ל) שדעת החזו"א שלמעשה אין לברך לאחר שינת היום, שכל שינה ביום נחשבת עראי.

[משנ"ב ס"ק כט]

אין צריך לחזור ולברך⁽³¹⁾.

הלכות ברכות סימן נא המשך מעמוד עט

וכן בקדושת יוצר אור וקדושת הסיידא, כתב האדר"ת (סידור תפילת דוד נפש דוד עמ' מד) שיענה. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' ח אות ב) כתב שלא יענה.

(14) וכששומע קדיש או קדושה ממנין אחר, כתב הגר"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו סי"ב) שאף שהרשות בידו לענות עמהם אם ירצה, בכל זאת אם הדבר מפריעו מלכוון כראוי וגם ניכר הדבר שהוא אינו נמנה על המנין האחר, עדיף שלא יענה אלא ימשיך בתפילתו, כדי שיוכל לומר פסוקי דזמרה בראוי. מאידך, לדעת החזו"א (אשי ישראל פכ"ד הע' סב, ודעת נוטה ה' תפילה תשובה שה) חייב לענות אף כששומע ממנין אחר, וראה מה שכתבנו לקמן סי' נה ס"ק ס וסי' קכה ס"ק א, וסי' רטו ס"ק ח.

[משנ"ב ס"ק י]

באמצע פסוקי דזמרה⁽¹⁵⁾ ולומר אחר כך פסוקים הנהגין⁽¹⁶⁾ וכו', אין לקרות לספריתונה לכתחלה מי שעומד באמצע פסוקי דזמרה⁽¹⁷⁾.

(15) ולברך ברכות השחר באמצע פסוקי דזמרה, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ה הע' סה) שלא יברך, אלא בין 'ישתבח' ל'יוצר' יברך את הברכות שאי אפשר לברכן לאחר שמונה עשרה.

(16) ולענין עיקר הדין לומר פסוקים אחרי ברכת התורה, כתב לקמן (סי' קלט ס"ק ל) שמספיק פסוק אחד להיחשב תלמוד תורה.

(17) ולקרא בתורה כשאין מי שיקרא בתורה, כתב לקמן (סי' סו ס"ק כו) שמשום כבוד התורה יפסיק ויקרא אפילו כשעומד בקריאת שמע וברכותיה.

בשם החיד"א (קשר גודל סי' ז אות לה) וכן הביא הכף החיים (שם) שאפשר לומר את הקדיש באמצע פסוקי דזמרה. והוסיפו שם שבסידור בית עובד (דיני פסוקי דזמרה אות יג) כתב שלא יאמר את הקדיש, שכיון שלא היה מנין לפני 'הודו' לא התחייבו הציבור לומר קדיש. ומטעם זה כתבו הבאר היטב (סי' נג ס"ק ג) והשערי תשובה (סי' נא ס"ק ג) בשם שו"ת פני יהושע (ח"א סי' ה), שחבורה שאמרו תהלים קודם התפילה ולא היה להם מנין, ובאמצע פסוקי דזמרה נתאסף מנין, שלא יאמרו או קדיש, שכיון שלא היה מנין באמירת התהלים, לא התחייבו לומר קדיש, וכדעתו פסק בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' כ).

ולענין עניית אמן על 'ויצמח פורקניה', כתבו בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' יד) והגר"ז אויערבך (אשי ישראל פט"ז הע' כג) שלא יענה. שעל אף שהרמב"ם הוכיח בנוסח הקדיש את 'ויצמח פורקניה', מ"מ לא כתב שעונים אחריו אמן, לכן לא יענה באמצע פסוקי דזמרה. ויענה רק את האמן הראשון ואמן יהא שמיה רבה' וכן אמן שאחר דאמירן בעלמא' שהוזכר ברמב"ם שיש חיוב לאומרו, וכן אחר 'תתקבל' ואחר 'על ישראל ועל רבנן' יענה.

וכשמפסיק כדי לענות קדיש או קדושה, האם ישותק כבר מתחילת הקדיש או הקדושה או רק בשעונה, ראה מה שכתבנו לקמן סי' סו ס"ק יט.

(13) ואף פסוק 'ימלוך', כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פט"ז הע' כ) שמותר לענות, אך לא יאמר 'נקדש' [ובקריאת שמע, כתב במשנ"ב לקמן (סי' סו ס"ק יז) שיענה רק 'קדוש' ו'ברוך כבוד', אבל לא 'ימלוך']. והגר"ז אויערבך (תשובה מכת"י בספר ועליו לא יבול ח"א עמ' רסב, רסד) כתב שיכול לומר התוספות שבקדושת שבת, כגון 'או בקול רעש גדול'.

